

Baluwa nino Polo ukpikilya ndi Bagalatia Likpamuka la mambwa

Polo no ukpikilya ndi bakilisito ba Galatia baluwa yi nima. Inda ndi ku beyo nganga yiba kaubikyaga Mongoni Manza. Iki Bayuda ikani batu bi nibo bakegu Bayuda babinikyana ndi Mongoni Manza mi nimo kaiita Bakilisito. Polo ubikyaga ndi be baya ka Yeso aka yo akwanana kagya be Kunzi uvi abe batu bongbingbili. Kumbuso, Bayuda bemoti-bemoti baga ndi ku ka Galatia, banabikya be bazee ka bakilisito ba Yelusalema bo butiki. Boyikasa ndi Mongoni Manza masi nimo Polo abikyaga ndi, banabikya be Polo kegu atutumbwa walinganu, na Mongoni Manza mi nimo akabikyaga a ma bonggo. Butumbulyaga beyo batu bi nibo bakegu Bayuda babinikyana ndi mino, bokwononi goni kagya beyo Mutuu ka Musa abikyaga mino. Likpamuka li nilo bamalya ndi mino kugbe ni simuso. Babikyaga be simuso so okwononi kagya be Kunzi uvi bambanzu kaiko batu bongbingbili. Bagalatia bapunga kuwa ndi goni ibu kayikusiso. Niyo Polo ukana ndi mongoni mi nimo, limbengi atula ndi kugbe, kye kegu likpamuka libye Mutuu ka Musa lo agyaga be Kunzi uvi bambanzu kaiko bongbingbili.

Kinili, Polo ukpikilya kuwa ndi goni Bagalatia, kaubikya be Kunzi kabikyagu ndi beyo. Simuso si niso akanzina ko bulya yi a be limbengi

ka mumbanzu okwononi kaiko bingu. Ubikya ndi goni be Kunzi ava ndi Abalahamu nino a ndi abaki Bayuda mutu wongbingbili kambwa be baku. Baya aka yo agyaga be Kunzi uvi bambanzu kaiko batu bongbingbili, iyu goni yo agya be biki na obili nino abosilo Kunzi.

Yigbananaga ya kitabu yi niyi:

Polo a linguu atutumbwa, nilo abikyaga a linguu 1:1-10

Kunzi no apunaga Polo kaiko atutumbwa 1:11-24

Mongoni Manza abikyaga piye buni ka linguu? 2:1-21

Baya aka yo akwanana kahukuso mumbanzu 3:1-4:31

Tikini na sipananiso luga kusu, tosini Limbengi-Lotu kananaga obili kusu 5:1-6

Yuuso ya mulibo 6:11-18

Yuuso

¹⁻² Imi Polo, nino atutumbwa pa imoti na batu basi nibo togwi na ibu ligubo bo tukpikilyi batu ba makanisa ma Galatia baluwa yi nimu. Nakegu atutumbwa ko pisi ka bambanzu, kegu ibu bo bebisa begeyo. Luki limoti, na atutumbwa pisi ka Yeso-Kilisito na ko Kunzi Baba nino apuposa ndi ka mbuku.

³ Kunzi Obosu na Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito bamudukilyi iziyo na maziyo. ⁴ Kilisito isuta ndi mombukwana-daki yi katipupiso ka bunye kusu. Agya ndi beyo kye atikulagi ka obili wanye wa lise li nili, mudongoni beyo Kunzi

Obosu apa ndi mino. ⁵ Kunzi avi ibiba ka benze na benze! A asi beyo aka yo!

Mongoni Manza a mumoti aka

⁶ Akembanga beyo mo mino kasa bikwa, Kunzi ninu amumakaga ndi pisi ka iziyo ka Kilisito na kapunga kabye Mongoni Manza magogo*.

⁷ Kegu bekye atu na Mongoni Manza magogo. Luki limoti, a na batu bagogo nibo bakamubobo, banakisa kogomonyono Mongoni Manza ka Kilisito. ⁸ Iki ifusu ikani malaika ninu otukyiku kugu wa lisy kabikyaga Mongoni Manza di na nimo tabikyaga ndi, ogwito bodulu! ⁹ Na bata kaigilya kamubikya nilo tamubikya ndi ambe: mumbanzu kodoku kamubikyaga Mongoni Manza mago di na nimo tamubikyaga ndi, mututu yi ninu ogwito bodulu!

¹⁰ Ambe, nakika kanzina beyo, na se kakisa ambe bambanzu bo bebibi? Haaa. Nakakisa ambe Kunzi mukaka aka no ebibi. Na se kakisa kaubosilyo bambanzu? Haaa. Nakiko bi kakisa kaubosilo bambanzu, nakikigu bi mugya-ligubo ka Kilisito.

Kunzi apunogini Polo kabikyaga Mongoni Manza

¹¹ Bamamaki, nakamubikya bingbanganya ambe, Mongoni Manza nimo nabikyaga ndi, kotukyokugu ka bambanzu. ¹² Kegu mumbanzu

---

* **1:6** 1:6 Mongoni Manza magogo: Kabyenene na babibikya ba «Mongoni Manza magogo», kainisoniso na muhukuso akungaga ndi kabinikyana Yeso-Kilisito. Luki limoti, kugu wa niyo, akungaga bata ndi kagya mututu ka Bayuda mufongoni abe kaikusiso na kaika di na batu bi nibo bakegu Bayuda. Wanda 2:3-5,12-14.

nɔ ekitisyaga ndi ikani kewonisilo. Luki limoti, Yeso-Kilisito nɔ ewonisila ndi imi.

¹³ Mukanatu ndi beyo nigyaga ndi mino ngbingo yi ninɔ na ndi mino ka dini ka Bayuda. Mibagatu goni beyo nogyogyisaga ndi mino kanisa ko Kunzi kugbe, nanagya kekele kapanzo yi. ¹⁴ Ka dini yi niyo, nagyaga ndi kekele kaukitaga badami Bayuda kaamalya no ngu yigya ka botitosu.

¹⁵ Luki limoti, ka iziyo kaki, Kunzi epunaga ndi kambwa imi kaibukuta, emakaga. ¹⁶ Emibisa ndi Mikaki kye nabikyagi Mongoni Manza kaki ka batu nibo bakegu Bayuda. Nakindagu ndi kakanga mutuu ka mambanzu gutugu bemoti aka. ¹⁷ Nakadakagu ndi ka Yelusalema begoyo kye tinanani na nibo ba ndi batutumbwa kambwa kami. Luki limoti, naga ndi imi ka mugi ma Alabia, kumbuso yi, nigoku ka Damasiki. ¹⁸ Kumbusa wa byanga bisaa, nafaka ndi ka Yelusalema kye tinanani na Petele, tagya ndi na iyi baposo baba. ¹⁹ Nakaminagu ndi atutumbwa wago, kiki asi Yakobo aka ninɔ mamaki Mombukwono-dosu.

²⁰ Lasi nilo namukpikilyi wanu, a lingunu. Nakamubikya bingbanganya kambwa ko Kunzi ambe nakegu kamubo.

²¹ Kumbuso yi, naga ndi ka iwili ya Sulia na niyo ya Kilikia. ²² Luki limoti, batu ba makanisa ka Kilisito nimo ka iwili ya Yudea bakemibogigu ndi. ²³ Bunanaga ndi asi mongoni aka be: «Aluku yi ninɔ atigyogyisaga ndi a kuwa mbiya wanu kabikyaga Mongoni Manza ma baya niyo akisaga

ndi kapanza.» ²⁴ Babibisaga kuwa ndi Kunzi ko bulya kami.

2

Pɔlo na batutumbwa bagogo

¹ Kumbusa wa byanga tekere na bikwanganya, tiga bata ndi ka Yelusalema na Balanaba. Tava kuwa ndi goni Tito. ² Naga ndi ku, kye Kunzi no ebikya ndi ko nziki be okwononi naga. Ku beyo, nupaga ndi bamboku ba kanisa mongoni ma ligubo nilo nanya ndi kabikyaga Mongoni Manza ka batu nibo bakegu Bayuda. Nanya ndi beyo, kye ligubo nilo nanya ndi kambwa na nilo nakanya mbiya wanu kikonitogu la payaya. ³ Gutugu Tito nino takpakyana ndi na iyi kani a Mugiliki, bakakpamyagu ndi be bakusisi, ⁴ wina se, batu ba kuboboku nibo bogulya luga kusu, ba ndi kakisa kaiba beyo tigyaga mino wa Yeso-Kilisito atikulaga mino. Ba ndi bata kapa katimigiso ka busunzu. ⁵ Takubinikyanagu ndi gutugu iki yi yikede aka, kye ta ndi kobuulyogo ko bulya kunu linguna la Mongoni Manza.

⁶ Batu nibo ba ndi abe bamboku ba kanisa bakepaga ndi mutuu mambiya. A beyo, bamboku kabu, kegyagu ndi imi luki, kye Kunzi kakogigu iyi mukombu ka mumbanzu kabyenene na yigya kaki ya kunzi. ⁷ Luki limoti, binatu ndi be Kunzi epunaga ndi ko bulya yibikyaga Mongoni Manza ka batu nibo bakegu Bayuda, mudongoni beyo apunaga ndi mino Petele kabikyaga ka Bayuda. ⁸ A beyo, Kunzi ebisa ndi atutumbwa ka batu nibo

bakegu Bayuda, mufongoni beyo abiso mino Petele kaiko atutumbwa ka Bayuda. ⁹ Yakobo, Petele na Yuani*, nibo ba ndi abe madulu ma kanisa bibatu ndi iziyo niyo Kunzi epa ndi. Batisingya kuwa ndi ifusu na Balanaba kowonisila yukanana. Taga kuwa ndi ifusu kabikyaga Mongoni Manza ka batu nibo bakegu Bayuda, ibu, baga ndi ka Bayuda. ¹⁰ Batibikya ndi likpamuka limoti aka be tutamanito batu ba yangya. Napunga ndi kagya beyo aka yo limbengi limoti.

Polo akanziniya Petele

¹¹ Luki limoti, ngbingo yi nino Petele osila ndi mino ka Atiokia, nayoyisa ndi ko misa ka bambanza, kye a ndi ni opungini kagya binye. ¹² A beyo, kambwa be batu bemoti-bemoti nibo bikaga ndi na Yakobo, bosiliku, Petele alyalyaga ndi pa imoti na batu nibo bakegu Bayuda. Luki limoti, kumbuso ibu kosilo, upupa ndi, asa kalyalya na ibu kye a ndi kambanga Bayuda. ¹³ Bayuda bagogo bogulya ndi goni ka yigya yi niyo yanye yo, na ku baluta ndi mino Balanaba. ¹⁴ Niyo nina ndi ambe bakegu bata kakpakyana ka bungbingbili bo Mongoni Manza, nabikya ndi Petele ko misa ka batu basi ambe: «Kika ni iwe Muyuda wakabye yigya ka batu nibo bakegu Bayuda, wakwanana kuwa kauyikasa liki ka mapuru kabye yigya kunu?»

Mambanza wasi inisa na muhukuso pisi ka baya

---

* **2:9** 2:9 Yuani wanu, a nino atutumbwa.

¹⁵ Ibusu, ta Bayuda, takegu batu bo giyo yagogo nibo bakibigu mutuu ko Kunzi. ¹⁶ Tibagatu ambe mumbanzu kakwananigu kainisa na bungbingbili kambwa ko Kunzi pisi kagya mutuu. Luki limoti, inisa nobu ko bulya baya kaki ka Yeso-Kilisito. Kinili, ibusu goni, tabinikyononi ndi Yeso-Kilisito, kye tinisoni bongbingbili pisi ka baya kusu kaki ni kegu ko bulya yibye mutuu. A beyo, mumbanzu kakwananigu kainisana na bungbingbili kambwa ko Kunzi kye abyege mutuu. ¹⁷ Ibusu, takakisa kaiko bongbingbili pisi ka matikana na Yeso-Kilisito. Luki limoti, ibusu, ta goni bilubi ko pisi ya bunye madongoni abe batu nibo kakegu Bayuda. Yigya yi niyo akowonisila be Kilisito no akatiluto ko pisi ya bunye? Haaa, kegu beyo! ¹⁸ A beyo, nakigilya bata kopika ndabu niyo napanza ndi imi mombukwana-daki yi, akowonisila be nakagyagigu mutuu. ¹⁹ Wina se, kabyenene na mutuu mi nimo, imi nokwoni ndi. Mutuu mo agya ndi be kukwaku nikwo esilyi. Niyo yasi igyonosa ndi beyo, kye niki na obili ko misa ko Kunzi. Tokwa ndi pa imoti na Kilisito ka musalaba. ²⁰ Kegu bata imi no na mubisi, luki limoti, Kilisito no a mubisi kuso kami. Mbiya wanu, obili kami a abe mumbanzu, na na iyi ko bulya baya ko Mika Kunzi nino epa ndi, isuta iyi mombukwana-daki yi ko bulya kami. ²¹ Nakakwananigu kagya iziyo ko Kunzi kye kika ni mutuu mo upaga bambanzu bungbingbili, kukwaku ka Kilisito kegu neki ndi na izangiya.

3

Mutuu ikani baya

¹ Eze ibunu Bagalatia! Ma bongingi! Wani no amukuma ndi? Wina se, bamutumbulyagatu ndi bingbanganya mongoni ma kukwaku ka Yeso-Kilisito ka musalaba. ² Nakapa ambe isikisyonni ka likrumuka limoti li nili: Limbengi ko Kunzi amusilyo pisi kagya mutuu, ikani kaukana ikani kabailya Mongoni Manza? ³ Bungingi tino bo ma nobu beyo? Mapunga ndi pisi ka Limbengi ko Kunzi, mbiya wanu, ma kawa kapa komosisyo pisi ka yigya ya nzuyi? ⁴ Makrumuka mumbanga-mbanga makru nimo amusilya ndi, a ndi ma payaya aka? Kegu ndi nimo ma payaya. ⁵ Ngbingo yi nino Kunzi amutumisago mino na Limbengi kaki, agya makrumuka mumbanga-mbanga luga kunu, agyaga beyo kye magyaga mutuu ikani mabailyaga Mongoni Manza?

Mumbanzu kakwanigwa kaiyita wongbingbili pisi ka mutuu

⁶ Abalahamu abailya ndi Kunzi, kinili, Kunzi ava ndi be a mutuu wongbingbili. ⁷ Wiboni neki binza ambe batu nibo ba na baya, ibu bo ba livananza la lungunu ka Abalahamu. ⁸ Mobiso Motu obikyoni ndi katukya ka bundeli be batu nibo bakegu-Bayuda binisana ndeke bongbingbili ko misa ko Kunzi ko bulya baya kabu. Kinili, Mobiso mi nimo abikya ndi Abalahamu kambwa be: «Kunzi ufukilya ndeke bambanzu basi bubunga ko bulya kaku.» ⁹ Yeki a beyo, Kunzi ufukilya ndeke bubunga batu basi

nibɔ bakabaya, mɔɔɔngɔni bɛyɔ adukilya ndi mino Abalahamu.

¹⁰ Luki limoti, Kunzi ugbugatu batu nibɔ bikaga bakiguma ko bulya mutuu. A bɛyɔ, Mobiso Motu abikyaga bɛ: «Ligbongoni iki kugu ka mutɔ wasi nino kabɛyegigu bongbinga basi nino ikpikaga ka kitabɔ ya mutuu.» ¹¹ A bingbanganya bɛ mutɔ gutugu bemoti aka kinisonogigu wongbingbili ko misa ko Kunzi pisi ka mutuu, kɛ ikpikaga bɛ: «Mutɔ wongbingbili ika na ɔbili pisi ka baya.» ¹² Wina sɛ, mutuu na baya a makpɔmuka maba dididi. Luki limoti, Mobiso abikyaga bɛ: «Mutɔ yi nino agyaga mutuu, ika ndɛkɛ na ɔbili mɔɔɔngɔni bɛyɔ bokpika ndi mino kuso yi.»

¹³ Kilisito atikulaga ndi ka ligbongoni la mutuu, ivilya kuwa ndi ni iyi ligbongoni ko bulya kusu. A bɛyɔ, Mobiso Motu abikya bɛ: «Ligbongoni abyɔ mutɔ wasi nino babongiligi ka musalaba.»

¹⁴ Igyonosa ndi bɛyɔ kɛ buɔɔnga nibɔ Kunzi awanyaga ndi Abalahamu, akitagito goni ka batu nibɔ bakɛgu Bayuda, ko ngungu ka Yeso-Kilisito. Na pisi ka baya, tinisoni na Limbengi-Lotu nɔɔ Kunzi atiwanyaga ndi.

Agume a wandeli kakitaga mutuu

¹⁵ Bamamaki, tovini mbeyi likingyosi ko bulya yigya kusu. Niyɔ mambanzu asaga agume walingunu, mutɔ wago kakwananigu kayikoso ikani kamatila luki kugu yi. ¹⁶ A mɔɔɔngɔni na bagume nibɔ Kunzi apa ndi Abalahamu na livananza kaki. Mobiso kɛgu kabikya bɛ

«ka ðevananza kaki», kye kegũ ndi bambanzũ bakrũ. Luki limoti, akabikya ðe «ka livananza kaku». Niyũ akowonisilo ðe mũtũ ðemoti aka. Mũtũ yi ninũ ni Kilisito. ¹⁷ Nakapa kabikya ðe: Kunzi apóni ndi agũme walingũũ. Mũtũũ nimũ opupa ndi imu kumbusa wa byanga ðamiya ðakwanganya na ðatekeðe ðasaa kobunigũ ikani koyikosigũ agũme ko Kunzi. ¹⁸ Luki limoti, kika kani lisimo ko Kunzi odogoku pisi ka mũtũũ, kakwananigũ ðata ðe oduku pisi ka agũme. Wina se, Kunzi apá ndi Abalahamũ iziyũ pisi ka agũme.

¹⁹ Ligubo la mũtũũ kũwa ni iki? Bamatila ndi ko bulya yiwonisila ðe ðomikya bambanzũ ðoðunatũ ndi mũtũũ. Ibisã ndi kadwe kũ kwa kũ miki ninũ Kunzi awanyaga ndi Abalahamũ iðakũta ndeke mino. Kunzi upá ndi Bamalaika mũtũũ kaki pisi ka mũtũ ðemoti ninũ anzinilyaga ndi na bambanzũ ko lino ko Kunzi, mũtũ yi ndi ni Musa. ²⁰ Wina se, takegũ no nzoyi ka mũtũ yi ninũ ngbingo yi ninũ mũmbanzũ o mina ðemoti aka, Kunzi, iyi, mũkaka aka.

Isi ya Mũtũũ

²¹ Niyũ a neki kowonisila ðe Mũtũũ a makigbanana na ðagũme ko Kunzi? Pũ, gutugũ iki yi aka! Kika ni Kunzi opóni ndi Mũtũũ nimũ akwanana kaupá bambanzũ oðili ninũ walingũũ, bambanzũ ðakwanana neki ði kaiko ðongbingbili ko misã ko Kunzi pisi ka Mũtũũ. ²² Luki limoti, Mobiso Motu akabikya ðe oðili wasi amũdita na ðũnye ðinvi, kye Kunzi upi batũ

nibɔ babinikyana pisi ka baya kabɔ ka Yeso-Kilisito aɛɛɛ nino ɔwanyaga ndi.

²³ Kambwa Kunzi katiwonisilo pisi ya baya, mutuu a ndi ni atikondogini bikpeki-kpeki aɛɛ batɔ ba boloko, kabundila ɛɛ baya yi nino inisoni. ²⁴ Mutuu a kɔwa ndi mububulyo kusu kadwe ka kwa ka Kilisito odoku ndi mino, kyɛ tinisoni bongbingbili ko misa ko Kunzi pisi ka baya. ²⁵ Mbiya wanɔ, ɛɛɔ ngbingo wa baya odunuku mino yɔ, takegu bata kusili ka mububulyo yi nino.

²⁶ A ɛɛɔ, ibunu basi ma bomiko Kunzi, pisi ka baya kunu ka Yeso-Kilisito. ²⁷ Iyo, ibunu basi nibɔ mogwa ndi ibatiso kɔso ka Yeso-Kilisito, ma kɔwa aɛɛ makimokisya Kilisito. ²⁸ Kegu neki bata na budididi luga ka Bayuda na batɔ bi nibɔ bakegu Bayuda, luga ka bosunzu na batɔ nibɔ bakegu bosunzu, luga ka baluka na boko. A ɛɛɔ, ibunu basi ma luki limoti ka matikana kunu na Yeso-Kilisito. ²⁹ Kika ni ma batɔ ka Kilisito, ma neki ka livananza ka Abalahamɔ, na minisanatɔ ndeke na agume mɔɔngoni ɛɛɔ Kunzi awanyaga ndi mino.

4

Bakilisito bakegu bata bosunzu, luki limoti, bomiko Kunzi

¹ Nakapa kabikya ɛɛ: a binza miki kalya lisimo ka abaki. Luki limoti, ngbingo yi nino a mbeyi mino mukede aka, a mɔɔngoni aɛɛ musunzu, gutugu ɛɛɔ a ni iyi mino mombukwana lingama lasi. ² Ka masye mi nimo, ika mbeyi kusili ka batɔ nibɔ bakakwiso, kadwe wa lisyɛ li nilo

abaki atwa ndi itulyana mino. ³ Ibusu goni, ngbingo yi ninɔ ta mbeyi ndi mino abe bomiki bakekeke, ta ndi bosunzu ba makpɔmuka gbali nimo a ndi no ngu kugu wa ɔbili. ⁴ Luki limoti, niyo ngbingo itulyana ndi, Kunzi atikoku Mikaki. Muko abukuta ndi, apunga ndi kakpakyana kusili wa mutuu ka Bayuda. ⁵ Kunzi atikoku ndi kaukulaga batu nibo ba ndi kusili wa mutuu na katiitiso bomikaki.

⁶ Ko bulyo yi niyo mo mino bomikaki, Kunzi otikoku ndi Limbengi ko Mikaki. Limbengi li nilo a ka mambengi kusu nilo apamikanaga be: «Aba! Baba!» ⁷ Kinili, wakegu bata musunzu, luki limoti miki wa ndabu. Yeki wa miki, walyatu ndeke lisimo nilo Kunzi wanyaga ndi bomikaki.

Pɔlo akalya kumbu ko bulya ka Bagalatia

⁸ Ka bandedi, makamibogigu ndi Kunzi na ma ndi bosunzu ka bokunzi ba payaya. ⁹ Luki limoti, mbiya wanu mamibatuu Kunzi, ikani Kunzi no amumibo. Ogwogi bata bu kaigilya makpɔmuka magbali mi nimo kegu no ngu na izangiya? Makapa bata kaimigiso ka busunzu? ¹⁰ Mipaga kugbe ka mutuu kunu kugu wa masye, batimba, bongbingo na byanga. ¹¹ Na na kubangaku kye akegyilya abe nokwi bi ngbufu-ngbufu payaya ko bulya kunu.

¹² Bamamaki, kikiriki, wikoni abe imi, madongoni beyo niita mino abe ibunu. Makegyilyagu ndi bunye gutugu bumoti aka. ¹³ Makaiba binza be namubikyaga ndi Mongoni Manza ka nganga ya mambwa kye na ndi no

kolobu. ¹⁴ Makwananatu ndi kebakyilya botikito ikani ketindikogo ko bulya kolobu kami. Luki limoti, metilya ndi abe malaika ko Kunzi, abe Yeso-Kilisito mombukwana-daki yi. ¹⁵ Ma ndi ka magyagya. Ogwi kuwa bata bu mbiya wanu? A beyo, nakwananatu bi kaiko demu kunu: kiko bi kani mumbanzu inyogo liso apa mutu wagogo, makwananatu ndi kegyilya yi beyo! ¹⁶ Niitini kuwa mumuyoniso kunu mbiya wanu, kye nakamubikyaga makpumu ka ma lingunu?

¹⁷ Batu nibo bakaipa na ibunu bo, tamanaga kabu kegu yanza. Bakapa kamugbonosono na imi, kye miki bakiguma ku kabu. ¹⁸ A binza kaipa na mumbanzu ka makpumu ka manzana bongbinga basi, kegu asi ko ngbingo yi nino aka no no mina luga kunu. ¹⁹ Bomikami, na bata na muzuzula ko bulya kunu abe nimo muko ikaga na imu kambwa wa libukuti. Muzuzula mi nimo ika ndeke kadwe ku kwa ku yigya ka Kilisito amumingyano mino. ²⁰ No bi kapa ambe niki luga kunu mbiya wanu, kye nibi ambe nakwanana kamunzilya liki. Mu egbomini ko bulya kunu.

Likingyosi ka Agali ibu na Sala

²¹ Ibikyoni, ibunu nibo mapaga kaiko kusili wa mutuu, makibogigu beyo mutuu abikyaga mino? ²² A beyo, ikpikaga ndi be Abalamu ubukuta ndi bomiki baba: bemoti na Agali nino a ndi musunzu, wagogo na Sala, nino a ndi muko wa ndabu. ²³ Mika musunzu ibukuta ndi mufongoni beyo miki wasi ibukutaga mino.

Luki limoti, nino ka muko wa ndabũ ibũkuta ndi kabũenene na agũme nino Kunzi apá ndi. ²⁴ Bibũ yi niyi a abe likingyosi. Boko baba bi niba ba likingyosi la bagũme baba. Agũme wa mambwa ni Agali nino bomikaki bibũkutaga ka busunzu. A likingyosi la agũme nino igyonosa ndi ka ngũpa ya Sinai. ²⁵ Agali a likingyosi la ngũpa ya Sinai ka mugi ma Alabia. A mũdũngoni abe Yelusalema * wa lisyẽ li nili, kyẽ a ka busunzu pa imoti na batũ kaki basi. ²⁶ Luki limoti, Yelusalema wa kũgũ kegũ ka busunzu, iyi ni omosu. ²⁷ A beyo, Mobiso Motu akabikya be: «Gwanõ magyagya, iwe ndũya, iwe nino wakabũkutaga!

Pamikanaganõ na magyagya, iwe nino wakimukanagũ mũzũzũla ma libukuti!

A beyo, muko nino basikisogo ubũkuta ndeke bomiki

bakpũ kakitaga nino ikaga ko vononi.»

²⁸ Bamamaki, ifunu, mibũkuta ndi kabũenene na agũme ko Kunzi, mũdũngoni abe Isaka. ²⁹ Ka bũndeli, miki nino ibũkuta ndi mũdũngoni beyo miki wasi ibũkutaga mino, agyogyisaga ndi nino ibũkuta ndi pisi ka Limbengi ko Kunzi. Niyo yasi a bata kaigyonoso aka ka masye mi nima. ³⁰ Luki limoti, Mobiso Motu akabikya bũ? Akabikya be: «Mukpumyo muko nino musunzu yi no mikaki, kyẽ mika musunzu kakwananigũ kalya lisimo pa imoti no mika muko wa ndabũ.» ³¹ Kinili

---

* **4:25** 4:25 Yelusalema: A likingyosi la dini ka Bayuda. **4:27** 4:27 Wanda ka Isaya 54:1. **4:30** 4:30 Wanda ka Mũpunganagi 21:10.

bamamaki, takegu bomika musunzu, luki limoti, ta bomika muko wa ndabu.

5

Mukilisito okulikonogoni

¹ Kilisito atikulaga ndi lingunu, kye takikonitogu bata ka busunzu. Wikoni kuwa wa aka wa, makimokyonitogu bata ka busunzu.

² Hukononi, imi Polo, nakamubikya ambe: makikusiso, Kilisito kikigu bata na izangiya ku kunu. ³ Na bata kaigilya kabikya ambe mutu wasi ninu apa kaikusiso, okwononi agyi mutuu ka Musa masi. ⁴ Ibunu nibo makisaga kaiko bongbingbili pisi ka mutuu, ma bakigbananaga na Kilisito. Izayo ko Kunzi amuzongoni. ⁵ Luki limoti, ibusu bi nibo tabaya, tabakigumya ko Kunzi ninu atidukusoku ndeke bongbingbili. Takabunda nilo pisi ko ngu ya Limbengi-Lotu nilo akagya ligubo pisi ka baya kusu. ⁶ A beyo, mumbanzu kamatikana na Yeso-Kilisito, kikusiso ikani kikusisigu a mudongoni. Luki li nilo okitogi ni baya niyo akainisoniso pisi ka sipananiso.

⁷ Ma ndi na yigya yanza kambwa! Wani bata nu amukpingba ndi kabye makpumuka ma lingunu? ⁸ Bulyisyo yi niyo kegu kotukyoku ko Kunzi ninu amumakaga. ⁹ Beyo babikyaga mino be: «Sibukuso sikede niso ofulisogo mukati, adukusogoku fufu wasi bidayi-dayi.» ¹⁰ Imi, na wakigumya kunu, kuso ka Mombukwono-dosu. Nakaiba ambe makikigu na tamanaga di na imi. Luki limoti, mutuu wasi ninu akamubobo, iki wani ikani wani, igyogyisatu ndeke.

11 Bamamaki, imi nakika kabikyaga be okwononi kaikusiso, ba bata kegyogyiso ko bulya iki? Nakiko bi kabikya beyo iba takegu bakigbanana. Luki limoti tabakigbanana kye nakabikyaga bulyo kukwaku ka Kilisito ka musalaba. 12 Batu nibo bakamuputa bamu na likrumuka la kikusiso, okwononi bidukyi bakambwa kabu bigbogbogbo.

Limbengi-Lotu na musasa ma nzuyi

13 Bamamaki, Kunzi amamakaga ndi kye makulikanagi. Luki limoti, kulikanaga yi niyo, kikonitogu pisi komosisyo musasa kunu masi ma nzuyi. Tungbulonogoni ka sipananiso. 14 A beyo, mutuu ka Musa masi a ka nima: «Mupa bengeni mudongoni beyo wipaga mino iwe mombukwana-daki yi.» 15 Luki limoti, makiko kakukana na kalyanana luga kunu abe banyama botutu, wiminyonito ambe makomwononitogu.

16 Kinili, nakamubikya be: wosoni Limbengi-Lotu kokpokyoniso obili kunu, kuwa wa go wa, makikigu bata kabye musasa kunu ma nzuyi. 17 A beyo, musasa ma nzuyi abumanaga na nimo ma Limbengi-Lotu. Musasa ma Limbengi abumanaga na nimo ma nzuyi. Masolo ma bumana kabu ikaga kuwa be takagyigu bata nilo takapa kagya. 18 Luki limoti, kika ni Limbengi-Lotu akamukpokyoniso, makegu bata bosunzu ba mutuu.

19 Tibaga binza ambe musasa ma nzuyi atitikaga ka makrumuka nima: bilya, tamanaga

yanyε, buɗanda, ²⁰ kaubibiso bokunzi gbali, luga, mayana, saana, imi, kaiko na limbengi likuɗu, kakisa kaukitaga bengeri, yigbananaga, ²¹ kaiko na limbengi bikpo, libama, ligbugbu na makpamuka magogo mufongoni abe nima. Nakaigilya kamubikya beyo namubikya ndi mino kambwa: nibo bakagya makpamuka mi nimo, bakinisonigu ndeke na pa ka Bngama ko Kunzi.

²² Luki limoti, masolo ka Limbengi-Lotu nima: sipananiso, magyagya, maziyo, kaiko na limbengi linda, bunza, yigya yanza, baya, ²³ kaiko bitombiii na kaibuulyo binza. Kegu na mutuu gutugu mumoti aka nimo apakyaga makpamuka beyo ka nima. ²⁴ Batu ka Yeso-Kilisito bobongilogoni ndi yigya ya nzuyi ka musalaba, pa imoti na bunye nibo ukandaga ndi na musasa manye. ²⁵ Limbengi atiponi obili, tosini Limbengi li nilo goni lo katikpokyoniso. ²⁶ Takikonitogu batu bakibinika, tosini dwanana ikani kaiko na imi luga kusu.

6

Kosinyono ko ngingo wa bukpeki-kpeki

¹ Bomika-mama, kika ni batokonyini mumbanzu ni anagya bunye, ifunu bi nibo makakpakyana ko ngu ya Limbengi ko Kunzi, mumigisoni ko pisi yanza, ka butombiii. Wiminyonito se, kye makogwonitogu goni ifunu ka kuboboka. ² Singyononi ko ngingo wa bukpeki-kpeki, na beyo, motulyasa kuwa mutuu ka Kilisito. ³ Kika ni mumbanzu

akaimina be a mutũ wa izangiya, luki limoti ni kegũ beyo, akaiŋo iyi aka mombukwana-daki yi. ⁴ Mũmbanzũ yikaka-yikaka aŋimi yiŋya kaki bĩkpe. Kina be okwononi kaibiba, ogwi magyagya ka limbengi kaki aka. Luki limoti, kikonitogũ na tamanaga be ukitogi batũ bagogo basi. ⁵ A beyo, mũmbanzũ yikaka-yikaka amalya ndeke ni iyi yiŋya kaki.

⁶ Mutũ yi ninũ bawonisilogo Likpũmũka ko Kunzi, okwononi kagbanana mukumbo kaki na muwonisilo kaki.

⁷ Bakamufonitogũ: bakatĩbagigũ Kunzi. Masi ninũ mũmbanzũ akũnaga, imu gũni aka mo obuulyogo. ⁸ Mutũ yi ninũ akũnaga nilo ofosilaga mũsasa ma nzũyi kaki, obuulyo ndeke masolo ma mũsasa mi ninũ gũni mo. Masolo mi ni kukwakũ. Luki limoti, ninũ akũnaga nilo abosilogo Limbengi-Lotu, obuulyo ndeke masolo ninũ opupogo ka Limbengi li nilo. Masolo mi ni obili wa benze na benze. ⁹ Takuponitogũ kagya bũnza. Takodikogi, tobuulyatũ ndeke masolo mi ko ngbingo ninũ akodoku. ¹⁰ Kinili, beyo ta mbeyi mino no ngbingo benze, tũgyilyini batũ basi bũnza, kũgbe yi, bomomосу ka baya.

Likpũmũka la mulibo

¹¹ Winoni beyo no mino kamukpikilyo mobiso makpũkpũ mi nima na maŋokũ kami. ¹² Batũ niŋo bamũkpamyaga kaikusiso ka mapũpũ, bakisaga kaiwoniso be kye bambanzũ bũbibi. Bagyaga beyo kye bakũgyogiyisonitogũ be bakabikyaga mongoni ma kukwakũ ka Kilisito ka mũsalaba. ¹³ Batũ bi niŋo bikusisogo,

bakagyagigu ifu mutuu. Bakisaga kamukusiso kye biki kaibiba na bepukulu baya imuusɔ kunu.

¹⁴ Imi, nakakisagigu inguo ya ibiba yi niyo, kiki asi niyo aka yo ya musalaba ka Mombukwondosu Yeso-Kilisito. A beyo, pisi ka musalaba mi nimo, obili a kuwa abe okwoni ku kami, na imi goni, na kuwa abe nokwoni ndi ka obili.

¹⁵ Kinili, takikusiso ikani takikusisi, kegɔ na izangiya. Izangiya ni kaiko na obili wambiya.

¹⁶ Maziyo na bunza iki na batɔ basi niɔo babyege pisi yi niyo, ika goni na batɔ basi niɔo Kunzi upunaga ndi.

¹⁷ Katukya mbiya wanu, mumbanzu keg-bomisonitogɔ bata mu, kye na na bepukulu ka nzuyi nibayo akowonisila be na mutɔ ka Yeso*.

¹⁸ Bamamaki, iziyo ka Mombukwondosu Yeso-Kilisito iki na ibunu basi. Iyo a beyo!

---

* **6:17** 6:17 Polɔ a ndi na bepukulu ka nzuyi nibayo akowonisilo be bagyogiyisa ndi beyo bagya ndi mino Yeso.

AGUMƐ WAMBIYA

Lika: AGUMƐ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6